

24 HAZİRAN 2018 GENEL SEÇİM BİLDİRGELERİNDE SİYASİ PARTİLERİN, GENÇLİK POLİTİKALARININ VE VAATLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Comparative Analysis Of Political Parties, Their Youth Policies And Promises In The General Election Declarations Of June 24, 2018

Dr. Öğr. Üyesi Seyida ERKEK

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ereğli Adalet Meslek Yüksek Okulu, Konya/Türkiye

ÖZET

İnsan yaşamının en önemli ve en verimli dönemlerinden biri gençlik dönemi olup, tarih boyunca gençlerin gelişimine önem veren milletler daima yükselmişler ve başarıyı yakalamışlardır. Günümüzde siyasi hayatın önemli bir unsuru olarak görülen siyasi partiler, temsil ettikleri parti adına sundukları seçim bildirgeleri ile seçmeni ikna etmeye çalışmaktadır. Seçim bildirgelerinde partiler toplumu ilgilendiren tüm politika alanları hakkında vaatlerini sıralamaktadır. Seçme ve seçilme yaşının 18 olduğu da göz önünde bulundurulduğunda genç seçmenlerin ülke politikalarından hem etkilenen hem de etkileyen konumunda oldukları söylenebilir. Bu nedenle Türkiye’de gençlere yönelik politikalar büyük önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, siyasi partilerin gençlik politikaları hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesine katkı sağlamak, gençlik politikaları ile ilgili konularda farkındalığı artırmaktır. Bu kapsamda siyasi partilerin 24 Haziran 2018 Genel Seçim Bildirgeleri, gençlere yönelik politika alanları bakımından incelenmektedir. Seçim bildirgeleri siyasi partilerin politikalarının en önemli yansıması olan belgelerden biri olduğu için özellikle tercih edilmiştir. Seçimlere katılan siyasi partilerden en çok oyu alan beş partinin seçim bildirgesi dikkate alınmıştır. Çalışmada seçim bildirgeleri içerik açısından incelenmiş ve siyasi partilerin gençlere yönelik belirlenen temalar bakımından politika vaatleri incelenmiştir. Araştırma bulgularında, partilerin seçim bildirgeleri incelendiğinde, gençler hakkında bildirgelerde benzer/farklı vaat ve projelerinin bulunduğu görülmüştür. Bazı siyasi partiler parti bildirgelerinde gençlik politikalarına çok fazla yer verirken bazı partiler daha az yer vermiştir. En çok vaatte bulunulan alanın gençlerin istihdamı alanı olduğu görülmüştür. Gençlik politikalarının uygulama sonuçlarının farklı çalışmalarla ortaya konulması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seçim Bildirgesi, Siyasi Parti, Gençlik Politikaları

ABSTRACT

One of the most important and efficient periods of human life is the youth, and the nations that attach importance to the development of youth throughout the history has always advanced and achieved success. Today, political parties, which are considered as an important element of political life, are trying to persuade the voters with the election declarations which they submitted on behalf of the party they represent. In the election declarations, parties specify their promises on all policy areas which have a concern to society. When considering that the age to elect and be elected is 18, it can be said that young voters both affect and are affected by the policies of the country. Therefore, policies towards youth in Turkey is gaining importance. The aim of this study is to provide contribution to informing the public about youth policies of political parties and to raise awareness on issues related to youth policies. Within this framework, General Election Declarations of June 24, 2018 of political parties are examined in terms of the policy areas for youth. Election declarations were particularly preferred since they were one of the most important documents on the reflection of the policies of political parties. It is taken into consideration the election declarations of the five parties which received the most votes from the political parties who participated in the elections. Election declarations were examined contextually and policy promises of political parties determined for the youth were examined thematically in the study. When the election declarations of the parties were examined in the research findings, it was seen that there were similar and different promises and projects in the declarations about the youth. While some political parties included youth policies in party declarations too much, others included less. It is seen that the most promised area was the youth employment. It was emphasized that the results of the implementation of youth policies should be revealed with different studies.

Key Words: Election Declaration, Political Party, Youth Policies

1. GİRİŞ

Gençler milletimizin ve ülkemizin geleceğidir. Türkiye'nin genç ve dinamik nüfus yapısı küresel rekabette en önemli avantajını oluşturmaktadır. Ülke politikalarına yön veren gençler, yerel ve ulusal politikaların da en önemli hedef grubunu oluşturmaktadır. 82 milyon nüfusa sahip Türkiye'de 13 milyon civarında genç nüfus olduğu düşünüldüğünde, seçim bildireleri kapsamı içinde ülkenin geleceğini büyük oranda etkileyecek grupların başında gençlerin geldiği açıktır. Türkiye'de seçim kütüğüne kayıtlı seçmen sayısı 56 milyon 322 bin 632 kişi olup, bu kişilerin 13 milyon 970 bin 638'i 18-29 yaş aralığındadır (YSK, 2019). Yani toplam seçmen sayısının %24,8'ini bu yaş grubu oluşturmaktadır. Siyasi partilerin bu bağlamda gençlere yönelik olarak bildirelerinde yer verdikleri vaatler oldukça önemli görülmektedir.

Avcı ve Hülür'e (2016) göre siyasi partiler, seçimler yoluyla yönetime geldikten sonra yapacakları faaliyetlere ilişkin vaatlerini seçmenlere ulaştırmakta, onları ikna etmeye ve destek sağlamaya çalışmaktadır.

24 Haziran 2018 tarihinde 27. Dönem milletvekilliği için genel seçimler yapılmıştır. Seçime katılan siyasi partiler, seçim bildirelerinde pek çok politika alanında çeşitli vaatlerini sıralamıştır. Siyasi partilerin seçim bildirelerinde; gençleri en fazla ilgilendiren istihdam, işsizlik, eğitim, yurt ve kredi gibi diğer alanlarda sıraladığı pek çok vaadi yer almıştır (AKP, 2018; CHP, 2018; HDP, 2018; MHP, 2018).

24 Haziran 2018 seçimlerinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine fiilen geçilmiş olması, bu seçimleri diğer seçimlerden farklı kılmıştır. Ayrıca bu seçimde seçim ittifakı düzenlemesi de ilk kez tecrübe edilmiştir. MHP ile birlikte 'Cumhur İttifakı' yaparak seçimlere giren AK Parti % 42,6 oy alarak seçimleri kazanmıştır. Katılım oranı Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yüzde 86,24, parlamento seçimlerinde ise yüzde 86,22 olarak gerçekleşmiştir. Recep Tayyip Erdoğan % 52,59 oy ile Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir.

Siyasal partilerin en önemli amacı, seçmeni ikna edip siyasi iktidarı elde etmektir. Seçime katılan partilerin seçmenlere nasıl bir yönetim modeli önerdiğini, geleceğe ilişkin ne tür vaatlerinin olduğunu seçim öncesinde hazırladıkları ve bir gelenek haline gelen "seçim bildireleri/beyannameleri" üzerinden takip etmek mümkündür.

Seçim bildireleri partilerin seçmeni ikna için kullandıkları ve politika önerilerine yer verdikleri en önemli belgedir. Siyasi partiler iktidara geldikten sonra yürütecekleri tüm politikaları detaylı olarak bu belge yoluyla halka açıklamaktadır. Dolayısıyla bu belgeler siyasi partiler açısından propagandanın somutlaşmış halidir (Alp, 2018:1070).

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Çalışmanın amacı 2018 yılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde mecliste grubu bulunan beş siyasi partinin genel seçim bildirelerinde yer alan gençlik politikalarını ve vaatlerini karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Çalışmada cevabı aranan sorular arasında aşağıdaki sorular yer almaktadır?

- ✓ Siyasi partiler seçim bildirelerinde gençler hakkında ağırlıklı olarak hangi konular ile ilgili vaatlerde bulunmuştur?
- ✓ Siyasi partilerin seçim bildirelerinde gençler hakkında vaatlerde buldukları benzer politika alanlarında partiler arasında hangi farklılıklar görülmektedir?

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Araştırma, nitel bir çalışmadır. Araştırmada kullanılan yöntem nitel araştırma süreçlerinden biri olan doküman incelemesidir. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu/olgular hakkındaki bilgilerin yer aldığı yazılı dokümanların analizini kapsayan bir yöntemdir" (Yıldırım ve Şimşek, 2002:140).

Çalışmada ilk olarak seçim bildireleri detaylı olarak okunmuş, gençlere yönelik politika alanlarını kapsayan temalar belirlenmiştir. Bu temalar çerçevesinde veri toplamak amacıyla bildireler içerik analizine tabi tutularak bazı temalar oluşturulmuştur.

Çalışma, incelemeye alınan beş siyasi partinin seçim bildireleri olarak yayımladıkları metinler ile sınırlı tutulmuştur. Siyasi partilerin bildirelerinde yer almayan söylem ve vaatleri çalışma dışında tutulmuştur. Bu kapsamda çalışmada; (partilerin meclis grubundaki milletvekili sayılarına göre sırasıyla) Adalet ve

Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Halkların Demokratik Partisi (HDP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve İYİ Parti'nin seçim bildireleri araştırmaya dâhil edilmiştir.

4. BULGULAR

24 Haziran 2018'te gerçekleştirilen 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi öncesinde siyasi partiler seçim bildirelerini açıklamışlardır. Çalışma kapsamında 24 Haziran 2018 Seçimlerine katılan 5 siyasal partinin seçim bildireği incelenmiştir. Bu bildirelerde, gençlik politikalarına ilişkin partilerin yaklaşımı araştırılmıştır. Bu kapsamda herhangi bir partinin olumlu ya da olumsuz eleştirisi yapılmaksızın tarafsız bir tespit ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Öncelikle partilerin seçim bildirelerinde gençler ile ilgili politikalarını hangi başlıklar altında kaç sayfada sunduklarından bahsetmek yerinde olacaktır. Buna göre:

- ✓ AKP, 360 sayfalık seçim bildireisindeki “İnsan Ve Toplum” bölümü altında ele aldığı “Gençlik” başlığına 10 sayfa ayırmıştır.
- ✓ CHP 240 sayfalık seçim bildireisindeki “Toplum Kesimleri” bölümü altında ele aldığı “Gençler” başlığını tercih etmiş ve bu alana 3 sayfa ayırmıştır.
- ✓ MHP, 132 sayfalık beyannamesindeki “Politikalarımız” bölümü altında “Gençlik ve Spor” başlığına yaklaşık 1 sayfa yer ayırmaktadır.
- ✓ İYİ Parti, 138 sayfalık beyannamesindeki “Sosyal Politika, Eşit ve Adil Yaşam” bölümü altında “Gençlik” başlığına yaklaşık 3 sayfa yer ayırmaktadır.
- ✓ HDP 92 sayfalık beyannamesinde 14. Bölümde gençlere “en güzel ülke gençlerine umut veren ülkedir” başlığı ile 2 sayfa yer ayırmaktadır.

Çalışmada, siyasi partilerin gençlere ilişkin vaatleri, bildirelerin içerik analizi yapılması sonucunda en fazla ön plana çıkan aşağıdaki temalar kapsamında ele alınmıştır:

1. Genç İstihdamı/İşsizliği
2. Eğitim, Yurt, Kredi İmkânları
3. Katılım ve Temsilîyet
4. Diğer Konular (Bağımlılıkla Mücadele, Kültür ve Sanat, Spor)

4.1. Genç İstihdamı/İşsizliği

Seçim bildireği incelenen partilerin genç istihdamına yönelik vaatleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 1. Partilerin Genç İstihdamına/İşsizliğine Yönelik Vaatleri

Ak Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	HDP
-“Genç Yönetici Geliştirme Programı” -“Kariyer Merkezi” -“Mesleki Gençlik Veri Tabanı” -Beyaz Kafeler -Türkiye Gençlik İstihdam Vizyon Belgesi	-İstihdam edilebilirliği yüksek bir gençlik yetiştirmek -İşsiz gençlerin ailelerinin sağlık sigortasından yararlandırılması	-“Gençlik Garantisi Programı” -“750 TL işsizlik desteği” -Genç girişimcilere 200 bin TL'ye kadar faizsiz kredi olanağı ve 5 yıllık gelir vergisi muafiyeti	-“Mesleki İhtiyaç, Talep, Takip Sistemi” -KÖİ modeliyle sanayileşmede istihdamda önceliği gençlere vermek -Gençlerin temel bilimler ve Ar-Ge alanlarında istihdam edilmelerini teşvik -Verimsiz hazine arazilerinin değerlendirilmesinde genç çiftçilere destek sunmak -Gençlik ve Bilim Turizmi Stratejisi -Akademik Gençlik Programı -Genç işsizliğini %8'e düşürmek	-Yüzbinlerce diplomalı işsizde, umutsuz gençlere nefes olacağız. -İşe alımlarda torpil ve kayırmacılığa son vermek -Memur alımlarında mülakat şartını kaldırmak -İşsiz gençlerin işsizlik sigortasından faydalanması

Kaynak: (AKP, 2018; CHP, 2018; HDP, 2018; MHP, 2018, İYİ Parti, 2018).

Ak Parti seçim bildireisinde; “Genç Yönetici Geliştirme Programı” ile kamu kurumlarında görev almak isteyen gençleri, lisans eğitimleri sırasında kurum içinde eğitime tabi tutacağını belirtmektedir. Genç işsizlik oranını kalıcı bir şekilde düşüreceğini vaat ederek, gençler için “Kariyer Merkezleri” kurarak, gençlerin eğitim ve kariyer planlamasına yardımcı olacağını belirtmektedir (Ak Parti, 2018:91). Ayrıca kuracağı “Mesleki Gençlik Veri Tabanı” ile kamu ve özel sektör personel bilgi sistemi altyapısı kurularak

gençlerin işverenlerle birbirini rahat bulmasını sağlayarak istihdamı hızlandıracağını belirtmektedir. İşsiz gençler için belediyeler bünyelerinde Beyaz Kafelerin kurulacağı, hazırlanacak olan “Türkiye Gençlik İstihdam Vizyon Belgesi” ile insan kaynağı potansiyelinin ortaya konularak istihdam planlarının yapılacağı belirtilmektedir.

MHP seçim bildirgesinde; “istihdam edilebilirliği yüksek, bir gençlik yetiştirmek ve işsiz gençlerin ailelerinin sağlık sigortasından yararlandırılması” gerektiğine vurgu yapmıştır (MHP, 2018:122).

CHP seçim bildirgesinde; yükseköğretim mezunu gençlerden 30 yaş altı olanlara, “Gençlik Garantisi Programı” kapsamında istihdam, ücretli staj, eğitime devam ya da işsizlik desteği seçeneklerini sunacağını belirtmektedir. Bu program kapsamında kamuda staj olanağı genişletilirken, özel sektördeki staj olanağının da artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca üniversiteden yeni mezun olmuş, iş arayan yoksul gençlere İŞKUR’a kayıtlı olmaları halinde 750 TL işsizlik desteği vermeyi vaat etmektedir. Genç girişimcilere 200 bin TL’ye kadar faizsiz kredi olanağı ve 5 yıllık gelir vergisi muafiyeti getirileceği belirtilmektedir (CHP, 2018:186). Ayrıca çalışma hayatına yeni girecek gençlerin sendikal hayata ilgilerini artırmak amacıyla “Sendika Okulları” kurmayı vaat etmektedir (CHP, 2018:174).

İYİ Parti seçim bildirgesinde; “ev kadınları ile gençlerin işgücü piyasalarına katılımlarını sağlamak için beceri eğitimlerinin tespitine yönelik “Mesleki İhtiyaç, Talep, Takip Sistemi” oluşturacağını vaat etmiştir. İşsizlerin uluslararası alanda istihdam edilebilmelerine yönelik çalışmalar, uluslararası kuruluşlarda yönetim ve uzman kadrolarına daha fazla Türk gencinin görevlendirilmesini sağlamak partinin diğer vaatleri arasında yer almıştır (İYİ Parti, 2018:68).

İYİ Parti ayrıca mühendislik, fen bilimleri, tıbbi bilimler, bilim ve teknoloji fakültelerinden mezun olan öğrencilerin özel sektörde üretim, araştırma, teknoloji ve kuluçka merkezlerinde istihdam edilmeleri halinde; vergi ve SGK primlerinin 5 yıl süre ile bütçeden karşılamayı taahhüt etmiştir (İYİ Parti, 2018:64). İYİ Parti’nin bildirgesinde dikkat çeken başka bir vaat de, “Hazine adına kayıtlı veya tescil dışı kalmış tarıma uygun toprak reformu kapsamındaki arazilerin, en az 15 yıllık bir süre için genç tarım müteşebbislerine karşılıksız olarak devredilmesi” vaadi vardır (İYİ Parti, 2018:78).

HDP’nin seçim bildirgesinde diplomalı işsizlere umut olunacağı, işe alımlarda torpil uygulamaları ve kayırmacılığa son verilerek, memur alımlarında mülakat şartının kaldırılacağı, işsiz gençlerin işsizlik sigortasından faydalanmasının sağlanacağı vaatlerine yer verilmiştir (HDP, 2018:84).

4.2. Eğitim/Yurt/Kredi İmkânları

Seçim bildirgesi incelenen partilerin gençlerin eğitime, kredi, burs, yurt gibi imkânlarına yönelik vaatleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 2. Partilerin Eğitim/Kredi/Yurt Hizmetlerine Yönelik Vaatleri

Ak Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	HDP
-Yüksek lisans ve doktora programları için yurtdışına gönderilen öğrenci sayısını yükseltmek -10 bin lisans öğrencisi, bin yüksek lisans öğrencisini, 500 doktora öğrencisini ve 100 doktora mezunu öğrenciyi yurtdışına bir üst kademe eğitimine göndermek, -Müracaat eden her öğrenciye yurt imkânı, -Müracaat eden her öğrenciye öğrenim kredisi.	-Üniversitelerin eğitim, araştırma ve geliştirme, toplumu bilgilendirme gibi geleneksel fonksiyonları yanında bilgiyi sanayileştiren ve ticarileştiren bir yapıda olmaları temin edilmelidir. -Gençlerin fırsat eşitliği çerçevesinde eğitim imkânlarından yararlanmaları sağlanarak eğitim düzeyi yükseltilmelidir.	-Devlet desteği ile gençlere yeni eğitim olanakları sunmak, -Yurt dışında başladıkları eğitimlerine Türkiye’de devam etmek isteyen gençlerimizin, yıl kaybına uğramaları için gerekli düzenlemeler yapmak, -Yurt dışında diploma alan gençlerin üniversite denkliklerinin sağlanması, -Üniversite öğrencilerine 19 Mayıs ve 29 Ekim’de 500’er TL olmak üzere yıllık 1.000 TL Gençlik Bursu, -KYK yurt ücretlerini % 50 oranında düşürmek, -KYK kredi borçlarını yapılandırmak.	-Öğrenim kredisi borcu olan gençlere, borçlarını faizsiz ve 60 aya varan vadelerle yeniden yapılandırma imkânı , -Devlet yurtlarını öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vereceği ve yaşam standartlarına uygun şekilde düzenlemek, -Başvuran her öğrenciye yurt imkânı.	-Her gence anadilde eğitim hakkı sağlamak, -KYK burslarını karşılıksız hale getirmek, -Bursları her öğrenci için en az 750 TL’ye çıkarmak, -2010 yılına kadar olan geçmiş KYK borçlarını silmek , -Üniversite ve yurt yemekhanelerini ücretsiz yapmak, -YÖK’ü kaldırarak yerine üniversiteler arası ilişki ve bilgi akışını sağlayacak bir koordinasyon kurulu kurmak.

Kaynak: (AKP, 2018; CHP, 2018; HDP, 2018; MHP, 2018, İYİ Parti, 2018).

Ak Parti seçim bildirgesinde; “yükseköğretim kurumlarının kalitesi ve bilimsel-teknolojik olanaklarını artırarak, nitelikli bir öğrenim ve araştırma-geliştirme süreci gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Eğitimlerinde başarıyı yakalamış olan 10 bin lisans öğrencisi, bin yüksek lisans öğrencisi, 500 doktora

öğrencisi ve 100 doktora mezunu öğrencinin yurtdışına bir üst kademe eğitimine gönderilmesi vaadine yer verilmiştir (AKP, 2018:89).

MHP seçim bildirgesinde; eğitimde fırsat eşitliğine vurgu yapmıştır. Üniversitelerin eğitim, araştırma gibi fonksiyonlarının yanında bilgiyi sanayileştiren ve ticarileştiren özelliğe kavuşmalarının gerektiğine vurgu yapmıştır (MHP, 2018:99). İstihdam edilebilirliği yüksek, eğitilmiş gençlerin yetiştirilmesinin ‘Cumhur İttifakı’ olarak en önemli hedefleri arasında olduğu belirtilmiştir (MHP, 2018:70).

CHP seçim bildirgesinde; devlet desteği ile gençlere yeni eğitim olanakları sunmayı vaat etmektedir (CHP, 2018:60). Lise ve dengi okullarda son sınıf öğrencilerine okutulacak Çalışma Yaşamı ve Haklar dersi ile gençlerin çalışma yaşamına atılmadan önce sendikalılık ve çalışma mevzuatı konusunda bilgili olmasını sağla (CHP, 2018:173). “Meslek lisesi veya çıraklık eğitim merkezlerine devam eden gençleri istihdam eden esnaf ve sanatkârlara vergi indirim, sigorta primi indirim gibi destekler” sunulması partinin bir diğer vaadidir (CHP, 2018:196). Ayrıca üniversite öğrencilerine 19 Mayıs ve 29 Ekim’de 500’er TL olmak üzere yıllık 1.000 TL ‘Gençlik Bursu’ vermeyi vaat etmektedir. Üniversiteye giriş sınavında başarı sağlayamayan ve maddi durumu yeterli olmayan 18-20 yaş arası gençlere Aile Sigortası kapsamında aylık 400 TL üniversiteye hazırlık desteği vermeyi vaat etmektedir (CHP, 2018:184).

İYİ Parti seçim bildirgesinde; “Türkiye’yi dünyada bölgesel eğitim üssüne dönüştüreceğini” vaat etmektedir. “Türk Üniversitelerine 5 yıl içinde 200 bin yabancı öğrenci çekerek Türkiye’yi Gençlik ve Bilim Turizmi Merkezi” yapmayı hedeflemektedir (İYİ Parti, 2018:82). İYİ Parti, devlet yurtlarını öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vereceği ve yaşam standartlarına uygun şekilde düzleneceğini vaat ederek, başvuran tüm öğrencilere yurt imkânı sağlanacağını belirtmektedir. Ayrıca öğrenim kredisi borcu olan gençlere, borçlarını faizsiz ve 60 aya varan vadelerle yeniden yapılandırma imkanı sağlamayı vaat etmektedir (İYİ Parti, 2018:106).

HDP seçim bildirgesinde; her gence anadilde eğitim hakkı sağlamak, bursları her öğrenci için en az 750 TL’ye çıkarmak, yemekhanelerin ücretsiz hale getirilmesi gibi vaatleri sıralamıştır (HDP, 2018:51).

4.3. Katılım ve Temsilîyet

Demokratik ülkelerin en önemli özelliği yurttaşlarına aktif ve sürekli katılım imkânı sunan araçlar yoluyla karar alma sürecini etkileme fırsatı sağlamasıdır. Toplam nüfus içinde sayıları azımsanmayacak kadar yüksek olan gençlerin katılımından bahsederken sadece seçimlere katılımları değil toplumun tüm kademelerinde karar alma süreçlerinde yer almaları kast edilmektedir. Gençlerin siyasi karar alma süreçleri hakkında bilgi sahibi olmaları, bunun için gerekli teknolojilere ulaşma, tartışma ortamlarında yer alabilme imkânlarına sahip olmaları bu noktada oldukça önemli unsurlardır (Schusler ve Krasny, 2008: 270).

Günümüzde bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişme ile birlikte kitle iletişim araçları siyasi gündemi belirleme ve takip etme noktasında oldukça etkin araçlar haline gelmiştir (Bayram, 2017:887). Bu durum kitle iletişim araçlarını yoğun olarak kullanan kesim olarak gençlerin siyasi katılımında olumlu/olumsuz bir takım etkilere yol açmıştır. Olumlu etkiler siyasi gündem takibine imkân sağlanması ile ortaya çıkarken, olumsuz etkiler bu gündemi takip etme konusunda sınırlı imkanlara sahip olan öğrenciler açısından ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle partiler gençlerin katılımının artırılması, merkezi ve yerel siyasette, toplumun tüm katmanlarında temsiliyetinin sağlanmasına yönelik vaatlere yer vermiştir.

Seçim bildirgesi incelenen partilerin gençlerin katılım ve temsiliyetine yönelik vaatleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 3. Partilerin Gençlerin Katılımı ve Temsiliyetine Yönelik Vaatleri

Ak Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	HDP
-Genç muhtar adayların çıkmasını teşvik, yasal ve bürokratik koşulları 18-30 yaş arası muhtar adayları için kolaylaştırma, -Gençlerin yerel siyaset üzerinde etkisini artırmak.	-Seçilme yaşı 18’e indirilerek gençlerimizin parlamentoda temsil edilmesinin ve siyasete aktif katılımının önü açılmıştır.	-TBMM’de “Gençlik İhtisas Komisyonu” kurmak -“Ulusal Gençlik Konseyi” kurmak. -Yurt dışı temsilciliklerinde, öncelikle yurt dışında yetişmiş genç insanlarımızın görev almalarını sağlamak, -Yerel yönetimlerde seçimle göreve gelinen karar organlarında % 33 kadın ve % 20 gençlik kotası uygulamak.	-Gerçekçi bir temsilin yeniden inşasını sağlamak, bunun önündeki yasal ve fiili engelleri kaldırmak.	-Gençlik Meclisleri modeli karar alma mekanizmalarının mutlak bir parçası olacak, -Öğrenci meclisleri/konseylerinin her düzeyde üniversite kurullarında söz sahibi olmasını sağlamak.

Kaynak: (AKP, 2018; CHP, 2018; HDP, 2018; MHP, 2018, İYİ Parti, 2018).

Ak Parti seçim bildirgesinde; gençlerin yerel siyaset üzerinde etkisini artıracığını, özellikle belediye ve belediye meclislerinde gençlerin temel aktör olarak yer almasını sağlayacağını belirtmektedir (Ak Parti, 2018:90). Genç muhtarların sayısının artırılması için yasal ve bürokratik koşulların kolaylaştırılmasını sağlayacaklarını vaat etmektedir.

MHP seçim bildirgesinde; gençlerin katılımı konusunda sadece seçilme yaşının 18'e indirilerek gençlerin parlamentoda temsil edilmesinin ve siyasete aktif katılımının önünün açıldığını hatırlatmaktadır (MHP, 2018:60).

CHP seçim bildirgesinde; yerel yönetimlerde seçimle göreve gelinen karar organlarında % 20 gençlik kotası uygulayacağını belirtmiştir. TBMM'de "Gençlik İhtisas Komisyonu" kuracağını, "Ulusal Gençlik Konseyi" kuracağını, gençlik sivil toplum örgütlerine idari ve mali destek sağlayacağını, gençlik projelerini teşvik edeceğini vaat etmektedir (CHP, 2018:183).

İYİ Parti seçim bildirgesinde; doğrudan gençlerin katılım ve temsiliyeti üzerinde bir vaatte bulunmamış, genel ifadelerle yer vererek "güçlendirilmiş parlamenter sistemi yeniden inşa etme" hedefi çerçevesinde gerçekçi bir temsilin önündeki yasal ve fiili engelleri kaldırmayı vaat etmiştir (İYİ Parti, 2018:15). Devlet kurumları ve yerel yönetim kadrolarında kadınlar için getirilecek kota ile karar alma süreçlerinde kadınların katılımlarının artırılması hedefinden bahsetmiş, bu konuda gençlere bir vurgu yapılmamıştır.

HDP seçim bildirgesinde; Gençlik merkezlerinin karar alma mekanizmalarının bir parçası olacağını vaat etmiştir. "18 yaşındaki her yurttaşın sokakta, üniversitede, lisede, siyasal yaşamda söz, yetki, karar ve katılım hakkının önündeki tüm anayasal engelleri kaldıracığını söylemektedir (HDP, 2018:84).

5. DİĞER KONULAR (BAĞIMLILIKLA MÜCADELE, KÜLTÜR VE SANAT, SPOR)

Seçim bildirgesi incelenen partilerin gençlerin diğer üç başlıkta saydığımız konular dışında pek çok konuda kısa da olsa bazı vaat ve politikaları bulunmakta olduğu görülmüştür.

5.1. Bağımlılıkla Mücadele

Ak Parti seçim bildirgesinde ayrıca; Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulunun daha etkin çalışması sağlayarak, okul etrafında kurulan Narkotimlerin sayıları ve niteliklerinin artırılacağını belirtmiş, uyuşturucu ile mücadele hususunda toplumsal mutabakatın sağlanacağı caydırıcı önlemlerin gündeme getirilmesini sağlamayı vaat etmiştir. Tüm illerde gençlik ve kültür merkezlerinin sayısının artırılacağı, tüm gençlik merkezlerinde gençlere bu konularda farkındalık eğitimleri verileceği söylenmektedir (Ak Parti, 2018:90-91).

MHP bu konuya bildirgesinde yer vermemiş, CHP ise, bağımlılık tedavi ve rehabilitasyon merkezlerini iyileştireceği, bu merkezlerde sunulan hizmetlerin ücretsiz hale getirileceği vaadi ile yer vermiştir (CHP, 2018:146).

İYİ Parti bu konuya gençlerde ilgili başlıkta değil, 'madde bağımlılığı ile mücadele' başlığında yer vermiş, büyükşehirlerde madde bağımlılığı rehabilitasyon merkezleri kuracağını, ailelerden bunun için bir ücret alınmayacağını belirtmiştir. Madde bağımlılığı ile mücadele eden ulusal ve yerel sivil toplum kuruluşlarını "kamu yararına faaliyet gösteren dernekler" statüsüne alacağını belirtmiştir (İYİ Parti, 2018:126).

HDP, 'özgür bir gençlik' başlığı altında konuya "Uyuşturucu ve madde bağımlılığına karşı en etkin mücadeleyi yürüteceğiz" cümlesi ile bir maddede yer vermiştir (HDP, 2018:84).

6. KÜLTÜR VE SANAT

Ak Parti seçim bildirgesinde; gençleri sanata yönlendirecek destekleri uygulayacağını, Kültür Evleri projesi ile gençlerin sanat dallarında profesyonel eğitim almasını sağlayacağını, sanatçı ruhlu gençlerin yetişmesini sağlayacağını belirtmiştir. Gençlerin farklı kültürleri tanınması için yurt dışı geziler organize etmeyi vaat etmiştir (Ak Parti, 2018:90).

MHP, bu konuya gençlerde ilgili başlıkta değil, 'kültür ve sanat' başlığında yer vermiş, kaliteli ve ihtiyaca cevap veren eserler ortaya konmasına yönelik millî kültür değerlerinin millete tanıtılması ve benimsetilmesini sağlayacak çalışmalar yapılması gerektiğine vurgu yapmıştır (MHP, 2018:100).

CHP, Genç Kart ile kültür sanat etkinlik biletlerinde ve mağazalarda "Gençlik İndirimi" uygulanmasını vaat etmiştir. Sanatsal faaliyetleri desteklemek, sanat kurumlarının özerkliğini ve kurumlar arası eşgüdümü

sağlamak amacıyla ‘Sanat Üst Kurulu’ kurulacağını belirtmiştir (CHP, 2018:205). Kültür Bakanlığı’nı, Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan ayrı bir kurum haline getirmek, Kültür ve sanat alanındaki vergileri asgari düzeye çekmek, Şehir ve devlet tiyatrolarını tüm illeri kapsayacak şekilde yaygınlaştırmak gibi kültür ve sanata dair pek çok vaadine yer vermiştir (CHP, 2018:204-207).

İYİ Parti bu konuya gençlerde ilgili başlıkta değil, ‘kültür ve sanat’ başlığında yer vermiş, kültür ve sanat konseyi kurulması, her ilçede, kütüphane, tiyatro ve sinema salonlarını içeren kültür merkezi kurulması, Türk Dünyası ile kültürel bağların güçlendirmesi, sinema sektöründe serbest rekabetin teşvik edilmesi, güzel sanatlar eğitiminin yaygınlaştırılması, Devlet Tiyatrolarının özerk bir yapıya dönüştürmek gibi vaatlerini sıralamıştır (İYİ Parti, 2018:132).

HDP, kentin semtlerine yayılmış halk kütüphaneleri, kitaplıklar ve kültür merkezleri ile geniş zaman dilimine yayılmış öğrenme ortamları sağlamayı vaat etmiştir (HDP, 2018:54). Sanatın ve sanatçının özgür bir ortamda üretebilmesinin bütün koşullarını üreteceğini belirtmektedir. Kültür ve sanat alanında Devlet Sanatçısı unvanı verme uygulamasını kaldıracağını belirtmektedir (HDP, 2018:69).

7. SPOR

Belirli bölgelerde Özel Olimpiyat Akademileri kurularak, nitelikli sporcuları tespit ederek ve bu kişilerin eğitimlerinin ücretsiz karşılanması vaat edilmektedir. Ortaokul eğitiminin ardından, lise eğitiminin sonuna kadar, tüm öğrencilerin lisanslı olarak bir spor alanında sporcu kimliği almalarının sağlanacağı belirtilmiştir (Ak Parti, 2018:92).

- ✓ MHP milli bir spor politikası uygulanmasının önemine vurgu yapmıştır (MHP, 2018:99).
- ✓ CHP, 81 ilde bölge spor liselerinin açılmasını sağlayarak, sporcu gençlerin eğitim düzeyini yükseltmeyi vaat etmektedir. Gençlerin eğitim hayatları ile spor kariyerlerini birlikte sürdürebilmeleri için gerekli düzenlemeleri yapacağını belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin amatör spor dallarına katılımını kolaylaştırılması için eğitim sisteminde bir takım düzenlemeler yapılarak, spor kulüplerine, spor okulları açması için kamu arazilerinin tahsisine yönelik desteklerin verileceği vaat edilmektedir (CHP, 2018:163).

İYİ Parti, üniversite kampüslerini öğrenci kapasitelerine uygun yeterlilikte spor kompleksi ve sosyal tesis içermek üzere geliştireceğini belirtmektedir. Halkın ve faal sporcuların her türlü sporu yapmalarını sağlamak üzere, BESYO ve Spor Bilimleri Fakültesi mezunlarının istihdam edildiği spor tesislerini kurmayı vaat etmektedir (İYİ Parti, 2018:106). Gençlerin spor, sosyal ve kültürel faaliyetleri ücretsiz olarak gerçekleştirebilmesi için belediyelerle işbirliği yapılarak her ilçede en az bir tane olmak üzere gençlik spor merkezleri kuracağını belirtmiştir (İYİ Parti, 2018:116).

HDP, halkın kolaylıkla ulaşacağı spor merkezleri, sahaları, alanları kurulacağını, Passolig uygulamasına son vereceğini, Amatör spor desteklenecek, mahalle ve köylerde spor merkezleri kuracağını belirtmiş, doğrudan gençlere yönelik bir başlıkta spor konusunda yapılacak faaliyetlerinden bahsetmemiştir (HDP, 2018:72).

8. ASKERLİK

Ak Parti, askerliğe ilişkin hizmetlerin elektronik ortamlarda yapılmasını kolaylaştırmayı, e-Devlet üzerinden pek çok hizmetin gerçekleştirilmesi için imkan sağlanacağını vaat etmiştir (Ak Parti, 2018:91). Buna göre yükümlülerin askerlik şubelerine gitmeden erteleme ve erteleme iptal taleplerini e-Devlet kapısı üzerinden yapmalarına imkan sağlanması planlanmaktadır. Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYYK) öğrenim kredisi kullanmış olan öğrencilerden askere sevk edilenlere ait bilgilerin e-Devlet Kapısı üzerinden paylaşılmasına imkan tanınacağı belirtilmektedir.

MHP seçim bildirgesinde askerlik konusuna sadece askerlik süresinin prim ödemeksizin emeklilik hizmetine sayılması hakkındaki madde ile yer vermiştir (MHP, 2018:122).

CHP, yurt dışında verilen askerlik yapamaz raporunun Türkiye tarafından kabul edilmesini sağlamayı, Yurt dışında yaşayan yurttaşların askerlik hizmetini, tanıtım programlarında görev yaparak tamamlamalarına olanak sağlanması (CHP, 2018:130), askerlik süresinin kısaltılması, üniversite öğrencilerinin askerlik hizmetini yaz tatillerinde 3'er aylık dönemlerle tamamlamalarını sağlamayı vaat etmiştir (CHP, 2018:156).

İYİ Parti, Meslek Yüksek Okulu mezunlarına kısa dönem (6 ay) askerlik imkânı vereceğini vaat etmiştir (İYİ Parti, 2018:74).

HDP, gençlerin zorunlu askerlik yapmama hakkını güvence altına almayı vaat etmiştir (HDP, 2018:20).

9. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye’de gençlik politikaları sadece hükümetler tarafından değil, tüm siyasi partiler açısından politika oluşturma sürecinde dikkate alınması gereken politika alanlarından biridir. Siyasi partilerin gençleri ve gençliği nasıl değerlendirdiği, onlar için tasarladıkları politikalar ve vaatler incelenerek daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Gençliği hedef alan politikalara partinin genel politikaları içinde ne ölçüde yer verdiği ve uygulama sonuçları bu kapsamda önemli faktörler olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu anlayıştan yola çıkarak hazırladığımız bu çalışmada; 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen 27. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde siyasi partiler tarafından açıklanan seçim bildireleri gençlik politikaları bakımından incelenmiştir. Araştırma sonucunda öne çıkan değerlendirme ve öneriler aşağıdaki gibidir:

- ✓ Ak Parti, CHP ve İYİ Parti, bildirgesinde doğrudan ‘gençlik’ başlığına yer verirken, MHP ‘gençlik ve spor’ başlığına yer vermiş, HDP ise “en güzel ülke gençlerine umut veren ülkedir” başlığı altında gençlerle ilgili vaatlerine değinmiştir. Bildirgelerinde gençler başlığına sayfa sayısı olarak en fazla yer veren parti 10 sayfa ile Ak Parti iken, en az yer veren parti 1 sayfa ile MHP’dir.
- ✓ Yapılan analizler sonucunda beş partinin seçim bildirelerinde gençlere yönelik farklı bakış açılarına sahip olmamakla birlikte çalışmada öne çıkan temalar bakımından sundukları vaatlerde benzerlik ve farklılıkların bulunduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Partilerin tamamının gençlerle ilgili vaatte buldukları, farklı somut önerileri ile yer verdikleri başlıklardan biri **gençlerin istihdamı/işsizliği** konusu olmuştur. Ak Parti tüm konularda olduğu gibi gençlerle ilgili başlıkta da önce neler yaptığını, ardından neler vaat ettiklerini sıralamıştır. MHP, genel hedeflerinden bahsederken diğer partiler kadar fazla somut ve farklı öneri içeren vaatte bulunmamıştır. CHP işsizlik desteği, genç girişimcilere kredi desteği gibi vaatleri sıralarken, İYİ Parti, genç işsizliğini düşürme hedefinde rakam vermiş, diğer partilerden farklı olarak genç çiftçilere yapacağı destekten söz etmiştir. HDP işsiz gençler için işsizlik sigortası vaat etmiştir.
- ✓ **Eğitim, yurt ve kredi/burs** temasında partilerin bildirelerinde; Ak Parti ve İYİ partinin başvuran her öğrenciye yurt imkânı sunma vadinin ortak olduğu, İYİ Parti ve CHP’nin KYK borçlarının yeniden yapılandırılacağı vadinin ortak olduğu, HDP’nin ise 2010 yılına kadar olan KYK borçlarını silmeyi vaat ettiği, MHP’nin ise gençlerin eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik genel hedeften bahsettiği görülmüştür.
- ✓ Gençlerin katılım ve temsiliyeti temasına ilişkin MHP ve İYİ Partinin somut bir vaade yer vermediği, diğer partilerin bu konuda vaatte bulunduğu görülmüştür. Ak Parti genç muhtarların sayısının artırılmasına yönelik vaadi ile, CHP ise genç kotası gibi somut önerileri ile diğer partilerden ayrılmaktadır. HDP ise gençlik meclisleri modelinden söz etmiş, ayrıca bir somut önerisine yer vermemiştir.
- ✓ İlk üç temada beş partinin farklı oranlarda da olsa vaatlerine rastlanmış fakat **diğer** başlığı altında sıralanan son kısımda tüm partilerin doğrudan gençlere yönelik somut vaat ve hedeflerine rastlanılmadığı, **bağımlılıkla mücadele, kültür ve sanat, spor, bağımlılıkla mücadele** gibi konularda partilerin gençlik özelinde başlıkları yerine bu alanlarda açtıkları başlıklar altında genel vaatlerine rastlanılmıştır.
- ✓ Askerlik konusunda CHP ve İYİ Parti askerlik süresinin kısaltılması konusunda aynı vaadi sunarken, HDP popülist bir vaat olarak askerlik yapmama hakkının verileceği vadinin yer vermiştir.
- ✓ Tüm partilerin kültür merkezi, gençlik merkezi, spor merkezlerinin varlığının önemi, sayılarının artırılması gerektiği konusunda hem fikir olduğu görülmüştür.
- ✓ Bağımlılıklarla mücadele konusunda partilerin özellikle bağımlılıkla mücadelenin önemi, bu mücadelenin yürütülmesi için merkezlerin açılması, merkezlerdeki hizmetin ücretsiz olması gerektiği konusunda benzer vaatleri sıraladığı görülmüştür.

Tüm bu araştırma bulgularından hareketle bir takım önerilerde bulunulmuştur:

1. Siyasi partilerin seçim bildirgelerinde popülist yaklaşımların partiler arasında kıyası güçleştirdiği düşünülmektedir.
2. Partilerin belli konularda vaatlerine yer verdikleri seçim bildirgelerinde genel tespit ve bildik cümlelere yer vermek yerine sorun tanımı ve ardından çözüm odaklı, sayısal, net vaatlere yer verilmesinin seçmen tarafından daha fazla dikkat çekici olacağı, kıyasa imkân tanıyacağı düşünülmektedir. Zira vaatler gerçekleştirileceği yönünde söz verilen faaliyetleri içerdiği için seçmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini bir sonraki seçime kadar ölçebileceği düzeyde olduğu zaman inandırıcılık düzeyinin de yüksek olacağı düşünülmektedir.
3. Partilerin vaatlerini sıralarken kısa ve uzun vade ayrımı yapmaksızın vaatte buldukları görülmüştür. Yasal değişimleri içeren vaatler olabileceği gibi, toplumda köklü değişikliklere de ihtiyaç duyacak düzeyde zaman gerektiren faaliyetlerin vaadinde bulunulurken dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir.
4. Son olarak seçim bildirgelerindeki gençlik politikalarını ilgilendiren vaatleri incelemek faydalı olmakla birlikte bu politika sonuçlarının incelenmesinin de önemli ve faydalı olacağı belirtilmelidir. Partilerin iktidara geldikten sonra vaatlerini ne ölçüde gerçekleştirdiğinin incelenmesi, bir sonraki seçimlerde bildirgelerini hazırlayacak olan diğer partiler açısından da dikkat çekici nitelik taşımaktadır.

Partilerin gençlik politikalarının etkinliğini ölçmek için ise sadece seçim bildirgeleri ile sınırlı kalmayıp faaliyetlerini takip etmek, gençlere ilişkin istatistiki göstergeleri incelemek, mevcut süreç ve uygulamalara ilişkin fayda analizleri yapan çalışmaların sayısını artırmak gerektiği düşünülmektedir.

Toplumsal katılımı düşük gençlerin siyasi katılımının artırılması da zor olacaktır. Gençlerin kendilerini yurttaş olarak görme ve bu yönde haklarını kullanma çabasına yönelebilmesi için öncelikle onları dezavantajlı konuma iten bir takım ekonomik ve sosyal eksikliklerden kurtarmak gerekir. Gençlerle ilgili konulara yönelik ve onların yoğun katılımının sağlandığı çalıştaylardan bu kapsamda etkin bir şekilde yararlanılacağı söylenebilir.

Partiler gençlere ilişkin uygulanan politikalar hakkında daha fazla araştırma yapmalı, yaptıkları araştırma sonuçlarında elde ettikleri bilimsel verilerden bahsederek vaat ettikleri faaliyetleri niteliksel ve niceliksel olarak desteklemelidir.

KAYNAKÇA

AKP Seçim Beyannamesi (2018). 13.09.2019 tarihinde https://www.trthaber.com/pdf/Beyanname23Mays18_icSayfalar.pdf adresinden alınmıştır.

Alp, H. & Turan, Erkan (2018). “Siyasal Partilerin 24 Haziran 2018 Genel Seçim Beyannamelerinde, Dijital Teknoloji Ve İnovasyon Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi”, Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR), 5 (23):1068-1077.

Avcı, K. ve Hülür, A. B. (2016). “Siyasal Seçim Vaatlerinin Seçmenin Oy Verme Kararına Etkisi: 2015 Kasım Seçimleri Bolu Örneği”. Journal of International Social Research, 9 (43):1638-1651.

Bayram, Y. (2017). Gençlerin Siyaset Gündemi Konularına Yaklaşımı ve Medya Kullanım Alışkanlıklarının Belirlenmesi: 15 Temmuz Darbe Girişimi Örnek Olayı, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 7(13), 887-911.

CHP Seçim Beyannamesi (2018). 13.09.2019 tarihinde <http://secim2018.chp.org.tr/files/CHP-SecimBildirgesi-2018-icerik.pdf> adresinden alınmıştır.

HDP Seçim Beyannamesi (2018). 13.09.2019 tarihinde <https://drive.google.com/file/d/1E8L6KtBHbuc-tB4TxNM3YURSWdZ34Zj7/view> adresinden alınmıştır.

İYİ Parti Seçim Beyannamesi (2018). 13.09.2019 tarihinde https://iyiparti.org.tr/assets/pdf/secim_beyani.pdf adresinden alınmıştır.

MHP Seçim Beyannamesi (2018). 13.09.2019 tarihinde https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyannamesi_tam_web.pdf adresinden alınmıştır.

Schusler, T.M & Kasny, M. E. (2008). Youth Participation in Local Environmental Action: an Avenue for Science and Civic Learning?, Participation And Learning, 268–284.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

YSK, Yüksek Seçim Kurulu, 13.09.2019 tarihinde <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/2018MV-96A.pdf> adresinden alınmıştır.

